

типу суспільного відтворення, що є умовою функціонування економіки, заснованої на знаннях.

Загалом, монографічна праця Є.М. Суліми та М.А. Шепелева є ґрунтовним дослідженням, що визначається багатоаспектністю аналізу предмету дослідження, коректністю тлумачення основних наукових категорій, послідовністю та логікою викладення оригінальної авторської позиції. Також можна погодитись, що актуальність дослідження забезпечується системним підходом до аналізу теорії і практики сучасних глобалізаційних процесів, що

сприяє виникненню наукової рефлексії читача у напрямі уникнення спрощених, одномірних підходів в інтерпретації та оцінці феномену глобалізації. Рецензована робота буде корисною для викладачів, аспірантів і студентів, які навчаються за напрямом підготовки «Міжнародні відносини», «Політологія», а також для фахівців, які на теоретичному та практичному рівнях вирішують актуальні питання у галузях філософії, соціології, політології, управління та освіти.

УДК: 94 (438),,19”(049.32)

© *Владислав Струтинський*
(м. Чернівці)

НЕЗАЛЕЖНИЙ ПОЛЬЩІ 95 РОКІВ

Рецензія: Польша в XX веке. Очерки политической истории / Ответственный редактор А.Ф. Носкова : [монография]. – М.: Издательство «Индрик», 2012. – 952 с.

Владислав Струтинский. Независимой польше 95 лет. Рецензия на монографию : Польша в XX веке. Очерки политической истории / Ответственный редактор А.Ф. Носкова : [монография]. – М.: Издательство «Индрик», 2012. – 952 с.

В рецензируемой монографии «Польша в XX веке. Очерки политической истории / Ответственный редактор А.Ф. Носкова. – М.: Издательство «Индрик», 2012», ведущие историки ряда институтов РАН, МГУ им. М.В.Ломоносова и Пермского государственного университета предлагают читателю свое видение сложных и многоплановых проблем развития Польши исследуемого периода.

Vladyslav Strutyński. 95TH Anniversary of Poland's Independence. Review on a monograph : Poland in the twentieth century. Political History Essays / Managing editor A.F.Noskova – M.: Publishing House “Indrik”, 2012. – 952 p.

The above-mentioned monograph under review «Poland in the twentieth century. Political History Essays / Managing editor A.F.Noskova – M.: Publishing House «Indrik», 2012» offers a reader the unbiased vision of the leading historians of RAS several institutes, Moscow State University, Lomonosov Moscow State University and Perm State University on complex and multifaceted issues concerning the course of the Polish history.

The monograph contents give reasonable grounds for stating that, regard less researchers' particular differences both in social and political views, making up the group of authors, they applied fairly and objectively weighed approach towards estimating political processes, taking place in the Polish society in late 20th – early 21st centuries. Noteworthy, the reviewer agrees with the majority of them.

11 листопада 2013 поляки урочисто відсвяткують 95 річницю відродження своєї державності, якої вони були позбавлені за наслідками трьох по-

ділів I Речі Посполитої (1772, 1793 і 1795 рр.) Росією, Пруссією та Австрією. На довгих 123 роки Польща, як суб'єкт міжнародних відносин зникла з карт Європи та світу.

У XX-XXI сторіччях вже незалежна польська держава проходить свій досить складний шлях відведений їй історією. В умовах поглиблення глобалізаційних процесів вона утверджується в європейському та світовому співтоваристві як достойний, прогнозований і надійний партнер. На долю відродженої Польщі цього періоду випали складні, часом трагічні випробування, як внутрішньо-, так і зовнішньополітичного характеру.

У 1918 р. II Річ Посполита започаткувала процес розбудови незалежної держави. Міжвоєнне мирне двадцятиріччя тривало до 1 вересня 1939 р. Від цієї дати ми ведемо відлік не тільки початку Другої світової війни. Агресія з боку нацистської Німеччини, а далі вторгнення радянських військ зі Сходу 17 вересня 1939 р. доправили до окупації країни і чергового її поділу, на цей раз між СРСР і Третім Рейхом.

У 1944 р. за наслідками Другої світової війни відбулися не тільки суттєві територіальні зміни Польської держави, але й знакові внутрішньополітичні переми. Майже до початку 90-х років країна існувала як Польська Народна Республіка. Вона входила в міжнародне економічне та військовополітичне об'єднання країн, в яких одноособово правили марксистські партії. Проте вже у 1980-1981 рр. масові робітничі протести стимулювали створення незалежної самоврядної профспілки «Солідарність». Саме польський протестний рух започаткував широкомасштабні антикомуністичні виступи і подальші політичні переми в країнах так званої соціалістичної співдружності. На зміну ПНР приходить III Річ Посполита в якій відбуваються радикальні внутрішньополітичні переми. Вони вимагали стратегічних змін у зовнішній полі-

тиці. Сучасна Польща є поважним членом європейського співтовариства. Вона входить до складу НАТО та ЄС, проводить активну Східну політику, зокрема стосовно України та Росії.

Власне рецензована фундаментальна монографія «Польща в XX веке. Очерки политической истории», яку підготували і видали провідні історики ряду інститутів РАН, МДУ ім. М.В. Ломоносова та Пермського державного університету, стала помітною подією в науковому житті не тільки Росії. Актуальність обраної науковцями тематики не викликає сумніву.

Автори, використовуючи сучасні російську та закордонну літературу і документи, у тому числі нові, з архівів Росії та Польщі, досліджують політичний розвиток країни з кінця XIX і до початку XXI ст.

Монографія складається з шести розділів. У першому, другому та третьому – аналізуються процеси зародження політичних рухів і партій у боротьбі за незалежність держави, оформлення та еволюції партійно-політичної системи від парламентської демократії до режиму «санації» у міжвоєнний період; розглядається різноплановий у політичному аспекті рух Опору 1939-1945 років; прослідковуються процеси протистояння сил у визначенні кордонів та внутрішньополітичного устрою по-воєнній Польщі.

У четвертому та п'ятому розділах значна увага приділяється дослідженням: ролі СРСР у вирішенні польського питання по Другій світовій війні, процесам включення Польщі у сферу інтересів Радянського Союзу шляхом участі у придушенні антикомуністичного підпілля, сприяння становленню гегемонії комуністів. Також розглядаються: внутрішньополітичні переми, які спричинили монополізацію влади комуністами і становлення режиму радянського типу; причини та наслідки суспільно-політичної кризи 1956 року і після кризові намагання десталінізації; процеси переходу ПОРП до авторитарних методів управління; специфіка курсу партії в епоху керування нею Владиславом Гомулкою і Едвардом Гереком (60-70-і рр.) та зародження несистемної опозиції.

Важливим, з точки зору підсумування широкого спектру проблем політичної історії Польщі, які досліджуються у рецензованій монографії, постає останній, шостий розділ «На пути от социализма к демократии (80-е годы XX – начало XXI в.)». У ньому показано розвиток робітничого руху, який допровадив до повстання у 1980 р. незалежної самоврядної профспілки «Солидарність», внутрішню еволюцію цього загальнопольського руху, особливості суспільно-політичних процесів 90-х років XX – початку XXI ст., які спричинили переходу польського суспільства від державного соціалізму до капіталізму постіндустріального періоду. Окре-

мий підрозділ автори присвятили геополітичним пріоритетам Республіки Польща, зокрема російсько-польським стосункам на межі століть (с. 905-923).

Варто наголосити, що незважаючи на певну різноплановість суспільно-політичних уподобань науковців, які увійшли до авторського колективу, російські дослідники досить об'єктивно і зважено підійшли до оцінки політичних процесів, які відбувались у польському суспільстві XX – початку XXI ст. З переважною більшістю з них можна погодитись.

Поряд з цим, рецензент вважає за необхідно зауважити, що в певних моментах деякі автори дозволяли собі дещо зміщувати політичні акценти в оцінці тих чи інших подій, процесів тощо. Відчувається вплив, хоча й не домінуючий, офіційно існуючих на державному рівні політичних оцінок окремих історичних подій. Зокрема, автори, аналізуючи події 1943-1953 рр. і, особливо, внутрішню політичну боротьбу за владу у повоєнній Польщі між партіями прорадянської орієнтації та тими, які підпорядковувалися лондонському еміграційному уряду (нариси 3 і 4 у III розділі та нариси 1,2,3 з IV розділу), з більшою симпатією оцінюють діяльність Польської партії робітничої і, ніби об'єктивно, але в той же час прохолодно, діяльність так званої Польської держави у підпіллі, Армії Крайової. Поряд з цим, автори постійно наголошують, що переважна більшість поляків негативно сприймала політику офіційної Москви щодо повоєнного політичного устрою Польщі і, відповідно, її союзника ППР. То про який демократизм у формуванні владних структур можемо говорити, якщо у кінцевому підсумку навіть польським комуністам не дозволили будувати соціалізм з польською специфікою, а примусили обрати метод створення соціалістичного суспільства радянського типу. Хоча враховуючи геополітичну ситуацію, яка складалася на той час, і офіційну Москву, і її прибічників у Варшаві, можна зрозуміти. Але це не може бути підставою для виправдань того беззаконня та антидемократичної діяльності правлячих структур у повоєнній Польщі, які пропонували полякам у такий спосіб будувати нове, ніби демократичне суспільство.

Підсумовуючи ми маємо всі підстави констатувати, що наукові узагальнення, обґрунтування, висновки, до яких дійшли автори, чи проблемно-дискусійні питання, які виникають під час знайомства із змістом рецензованої широкомасштабної монографії «Польща в XX веке. Очерки политической истории / Ответственный редактор А.Ф. Носкова. – М.: Издательство «Индрик», 2012», спонукають дослідників до подальших наукових дискусій та роботи над складною, багатоплановою проблемою політичної історії Республіки Польща та її розвитку вже у XXI столітті.